सर्वोच्च अदालत

सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी कसूरको सजाय निर्धारण सम्बन्धी सामान्य मार्गदर्शन

(सर्वोच्च अदालतको पूर्ण बैठकबाट मिति २०७५।११।८।४ मा स्वीकृत भएको)

२०७५

सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी कसूरको सजाय निर्धारण सम्बन्धी सामान्य मार्गदर्शनको आवश्यकता

सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण ऐन, २०६४ ले सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी विभिन्न कसूरजन्य कार्यहरुलाई अपराधीकरण गरी कसूर गर्ने व्यक्तिलाई सजायको व्यवस्था गरेको छ। उक्त ऐनमा उल्लिखित कसूरहरु मध्ये दफा ३ मा सम्पत्ति शुद्धिकरण सम्बन्धी कार्यलाई अपराधीकरण गरिएको छ। दफा ४ मा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी कार्यलाई अपराधीकरण गरिएको छ। उल्लिखित कसूर गर्ने कसूरदारलाई सोही ऐनको दफा ३० को उपदफा (१), (२), (३), (४) र (५) ले न्यायिक स्वविवेकमा सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने गरी सजायको माथिल्लो र तल्लो हदको व्यवस्था गरिएको छ।

यसैगरी, दफा ३० को उपदफा (९), दफा १०ख. को उपदफा (२), दफा ३२, दफा ३३ र ३३क. मा उल्लिखित कसूर गर्ने कसूरदारलाई सम्बन्धित दफा तथा उपदफाहरुमा ३ बर्षभन्दासम्म कैद तथा रु. ३० हजार रुपैयाँसम्म जरीवाना हुने व्यवस्था गरिएको छ।

साथै, सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी कसूर गर्ने कसूरदारलाई सोही ऐनको दफा ३० को उपदफा (७) तथा अपराध संहिता एवम् प्रचलित कानून बमोजिम थप सजाय हुने व्यवस्था समेत रहेको छ।

३ वर्षसम्म कैद तथा रु.३० हजारसम्म जरिबाना हुने कसूरमा सजाय निर्धारणको प्रयोजनका लागि छुट्टै सुनुवाई गर्नु नपर्ने भएकोले उल्लिखित कसूर गर्ने कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्न छुट्टै मार्गदर्शन बनाइएको छैन।

उल्लिखित कसूर बाहेक सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनि लाउण्डरिङ्ग) निवारण ऐन, २०६४ ले सजायको माथिल्लो र तल्लो हद तोकिएका दफा ३ र ४ मा उल्लिखित कसूर तथा सोही ऐनको दफा ३० को उपदफा (१), (२), (३), (४) र (५) बमोजिम सजाय हुने कसूर तथा त्यस्तो कसूरको षडयन्त्र गर्ने, दुरुत्साहन दिने, उद्योग गर्ने वा मतियार हुने कसूर गर्ने कसूरदारलाई सम्बद्ध कानूनका व्यवस्थाहरुलाई समग्रतामा विचार गरी न्यायिक स्वविवेकमा उपयुक्त सजाय निर्धारण गर्न मार्गदर्शनको लागि सर्वोच्च अदालतले यो **सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी कसूरको सजाय निर्धारण सम्बन्धी सामान्य मार्गदर्शन** बनाएको छ।

सामान्य मार्गदर्शनको प्रयोग

- यो सामान्य मार्गदर्शन सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनि लाउण्डरिङ्ग) निवारण ऐन, २०६४ मा ३ वर्षसम्म कैद तथा रु.३० हजारसम्म जरिबाना हुने सजायको व्यवस्था भएका बाहेकका अन्य सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी कसूरमा सजाय निर्धारण गर्दा मार्गदर्शकको रुपमा रहनेछ।
- यो सामान्य मार्गदर्शन सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी कसूरमा कसूरदार ठहर भएको प्रतिवादीलाई सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि प्रयोग हुनेछ।
- यो सामान्य मार्गदर्शन १८ वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेर भएको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा लागू हुनेछ र कुनै कसूरदार १८ वर्षभन्दा कम उमेरको भएमा त्यस्तो कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा **कसूरदार बालबालिकाको सजाय निर्धारण सम्बन्धी सामान्य मार्गदर्शन** समेत लागू हुनेछ।
- सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी कसूरको कसूरदारलाई हुन सक्ने सजायको दायरा (Range) लाई मध्यजनर गरी कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना (Culpability) र कसूरबाट हुन सक्ने वा भएको जोखिम (Risk) का आधारमा सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि सो कसूरलाई ३ वटासम्म कसूरको वर्ग (Offence Category) मा वर्गीकरण गरी प्रत्येक वर्गको कसूरमा निर्धारण गर्न सकिने सजायको अधिकतम् तथा न्यूनतम सजायको दायरा निर्धारण गरिएको छ।
- ऐनले अधिकतम तथा न्यूनतम सजायको व्यवस्था गरेको तथा कसूरको वर्गमा वर्गीकरण गरिएको प्रत्येक कसूर सम्बन्धी मुद्दामा विद्यमान कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा घटाउने अवस्थाका आधारमा उपयुक्त सजाय निर्धारणको लागि आधार विन्दु (Base point) निर्धारण गरिएको छ।
- ऐनको सम्बन्धित दफामा भएको सजायको दायरा तथा कसूरको वर्गमा तय गरिएको सजायको दायराको सामान्यतयाः मध्यविन्दुलाई कैद सजायको आधार विन्दु निर्धारण गरिएको छ।
  (उदाहरणको लागि ६ देखि १० वर्षसम्म कैदको सजायको दायरा रहेको कसूरमा सजाय निर्धारणको आधार विन्दु ८ वर्ष कायम गरिएको)
- अपराध संहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने अवस्था मुद्दामा विद्यमान भएमा सजायको आधार विन्दुबाट कसूरको वर्गमा उल्लिखित अधिकतम् सजायको हदमा नबढ्ने गरी बढाउन सकिने गरी तथा अपराध संहिताको दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्था मुद्दामा विद्यमान भएमा सजायको आधार विन्दुबाट ऐनमा उल्लिखित न्यूनतम सजायको हदमा नघट्ने गरी सजायको मात्रा घटाउन सकिने गरी सजाय निर्धारण गर्ने विधि तय गरिएको छ।
- यस सामान्य मार्गदर्शनमा सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनको लागि सम्बद्ध कानूनहरुमा रहेका सम्बन्धित व्यवस्थाहरुलाई समग्रमा मध्यनजर गरी सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी कसूरमा कसूरदारलाई ऐन, अपराध संहिता र प्रचलित कानून बमोजिम हुन सक्ने थप सजायलाई समेत समावेश गरिएको छ।
- सजाय निर्धारणलाई सहज, वस्तुपरक र एकरुपतापूर्ण बनाउन सजाय निर्धारण सम्बन्धी १५ वटा चरणहरु निर्धारण गरिएको छ। यस सामान्य मार्गदर्शनको भाग- १ मा सजाय निर्धारण सम्बन्धी सबै १५ वटै चरणहरुमा गर्नु पर्ने कार्य र सोको आधारहरु उल्लेख गरिएको छ। तर अन्य भागहरुमा भने सबै चरणमा गर्नु पर्ने कार्यहरुको पुनर्लेखन नगरी सम्बन्धित कसूरमा आकर्षित हुने चरणहरु भाग -१ मा उल्लेख भए बमोजिम गर्ने गरी उल्लेख गरिएको छ। भाग -१ मा उल्लेख गरेको भन्दा पृथक व्यवस्था गर्नु परेकोमा भने सम्बन्धित भागमा छुट्टै व्यवस्था गरिएको छ।
- यस सामान्य मार्गदर्शनमा सजाय निर्धारणको क्रममा गर्नु पर्ने कार्यहरुलाई १५ वटा चरणको तर्कसङ्गत क्रम तय गरिएको भए तापनि कसूरको प्रकृतिका आधारमा यसै मार्गदर्शनमा तय गरिएको क्रमलाई आवश्यकता अनुसार परिवर्तन गरी प्रयोग गर्न सकिनेछ।

- पीडित संरक्षण ऐनको दफा ११ मा सजाय निर्धारण गर्नु अघि पीडित उपस्थित भई धारणा व्यक्त गर्न चाहेमा पीडितलाई मनासिब समय प्रदान गर्नु पर्ने तथा दफा २५ मा पीडित प्रभाव प्रतिवेदन पेश गर्न सक्ने व्यवस्था भएको सन्दर्भमा पीडितले कुनै धारणा व्यक्त गरेको भए वा पीडित प्रभाव प्रतिवेदन पेश भएको भए त्यस्तो धारणा वा प्रतिवेदनलाई मार्गदर्शनको छैठौं, सातौं र बाह्रौं चरणमा विचार गर्नु पर्नेछ।
- कुनै कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्नु अघि सजायपूर्वको प्रतिवेदन माग गर्ने आदेश भएकोमा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १२, सजाय निर्धारण नियमावलीको नियम ४ तथा वालवालिका सम्बन्धी कानून समेतका आधारमा सरकारी वकिल वा कसूरदारको कानून व्यवसायीले सजायपूर्वको प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । त्यसरी पेश भएको प्रतिवेदनका सम्बन्धमा सरकारी वकिल वा कसूरदारको कानून व्यवसायी वा कसूरदार वा कसूरदार वालवालिकाको हकमा निजको संरक्षकले लिखित राय पेश गरेमा त्यस्तो प्रतिवेदन तथा लिखित रायलाई अवस्था अनुसार यसै सामान्य मार्गदर्शनको तेस्रो, चौथो, छैठौं, सातौं, आठौं, बाह्रौं, तेह्रौं र चौधौं चरणमा विचार गर्न सकिनेछ।
- अपराध संहिताको भाग-१, परिच्छेद-३ मा उल्लिखित कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा घटाउने सबै अवस्थाहरु सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी प्रत्येक कसूरमा समान रुपमा सान्दर्भीक नहुने हुँदा सम्बन्धित कसूरको प्रकृतिलाई मध्यनजर गरी गम्भीरता बढाउने तथा घटाउने सान्दर्भीक अवस्थाहरुमात्र त्यस्तो कसूरसँग सम्बन्धित भागमा उल्लेख गरिएको छ।
- ऐनको दफा ३ र ४ ले सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी कसूरको दुरुत्साहन दिने, षडयन्त्र वा उद्योग गर्ने वा मतियार हुने कार्यलाई अपराधिकरण गरी त्यस्तो कसूरको कसूरदारलाई छुट्टै सजायको व्यवस्था गरेको हुँदा उल्लिखित कसूरको अपराधिकरण तथा सजायको सम्बन्धमा अपराध संहिताको भाग-१, परिच्छेद-३ को सामान्य प्रावधान सम्बन्धी व्यवस्था लागू नहुने।
- यो सामान्य मार्गदर्शन अधिकतम र न्यूनतम सजायको व्यवस्था भएको सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी सम्बन्धी जघन्य तथा गम्भीर कसूर गर्ने कसूरदारलाई उपयुक्त सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि जारी गरिएको भए तापनि यस मार्गदर्शनका विभिन्न चरणहरु ३ वर्षसम्म कैद तथा रु. ३० हजारसम्म जरिबाना हुने सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्नको लागि समेत मार्गदर्शक रहनेछ।
- मुद्दाको तथ्य, कसूरदार एवम् पीडितको अवस्था र परिस्थितिलाई मध्यनजर गर्दा यस सामान्य मार्गदर्शनको कुनै चरण अवलम्वन गर्न नसकिने वा त्यस्तो चरणको अवलम्बन गर्नु न्यायको रोहमा उपयुक्त नहुने भएमा फैसलामा सोको कारण खुलाई यस मार्गदर्शनको कुनै चरण अवलम्वन नगरी सजाय निर्धारण गर्न बाधा पर्ने छैन।

संक्षिप्त शब्द सूची

अपराध संहिता-	मुलुकी अपराध (संहिता) ऐन, २०७४
ऐन-	सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण ऐन, २०६४
पीडित संरक्षण ऐन-	अपराध पीडित संरक्षण ऐन, २०७५
फौजदारी कार्यविधि नियमावली-	मुलुकी फौजदारी कार्यविधि नियमावली, २०७५
फौजदारी कार्यविधि संहिता-	मुलुकी फौजदारी कार्यविधि (संहिता) ऐन, २०७४
सङ्गठित अपराध ऐन-	सङ्गठित अपराध निवारण ऐन, २०७०
सजाय निर्धारण ऐन-	फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४
सजाय निर्धारण नियमावली-	फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) नियमावली, २०७५

परिभाषा

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस सामान्य मार्गदर्शनमा,-

(क) "कसूरदार" भन्नाले सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी मुद्दामा कसूरदार ठहर भएको प्रतिवादी सम्झनु पर्छ।

(ख) "कसूरको वर्ग" भन्नाले सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना (Culpability) र कसुरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम (Risk) का आधारमा वर्गीकरण गरिएको कसूरको वर्ग सम्झनु पर्छ।

(ग) "कैद सजायको आधार विन्दु" भन्नाले सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा मुद्दामा कसूरको गम्भीरता बढाउने अवस्था विद्यमान भएमा सजाय बढाउने र कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्था विद्यमान भएमा कैद सजाय घटाउने प्रयोजनका लागि हुन सक्ने कैद सजायको दायराका आधारमा निर्धारण गरिएको कैद सजायको सुरुवाती बिन्दु (Starting point) सम्झनु पर्छ।

(घ) "कैद सजायको दायरा" भन्नाले सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी कसूरको वर्ग निर्धारण गरिएको कसूरको हकमा कसूरको सम्बन्धित वर्गमा तोकिएको तल्लो र माथिल्लो सजायको फासला र कसूरको वर्ग निर्धारण नगरिएको कसूरको हकमा ऐनको सम्बन्धित दफामा तोकिएको तल्लो र माथिल्लो सजायको फासला सम्झनु पर्छ।

विषय सूची

भाग	कसूर	पृष्ठ
भाग-१	सम्पत्ति शुद्धिकरण गर्ने वा गराउने सम्बन्धी कसूर	८
भाग-२	आतङ्ककारी कार्यमा वा आतङ्ककारी व्यक्ति वा आतङ्ककारी सङ्गठनले पूर्ण वा आंशिक रुपमा प्रयोग गर्ने वा गर्न सक्ने कुरा थाहा पाउँदा पाउँदै गैरकानुनी मनसायले स्वेच्छापूर्वक कुनै पनि माध्यमबाट प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा सम्पत्ति वा कोष उपलब्ध गराउने वा सङ्कलन गर्ने वा गराउने सम्बन्धी कसूर।	१५
भाग-३	सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी कसूरको षडयन्त्र, उद्योग, दुरुत्साहन तथा मतियार सम्बन्धी कसूर	२०

भाग-१

कसूरः सम्पत्ति शुद्धिकरण गर्ने वा गराउने सम्बन्धी कसूर

सम्बद्ध कानूनः सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण ऐन, २०६४

दफा/उपदफा	कसूर	सजाय
३ र ३० (१)	सम्पत्ति शुद्धिकरण गर्ने वा गराउने सम्बन्धी कसूर	२ वर्षदेखि १० वर्षसम्म कैद र विगोको दोब्बर जरिबाना

पहिलो चरणः **(कसूरको वर्ग यकीन गर्ने)** यो कसूर गर्ने कसूरदारलाई हुने कैदको माथिल्लो र तल्लो हदको व्यवस्था भएको र सजायको दायरा फराकिलो भएको हुँदा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना तथा कसूरबाट पुगेको क्षति तथा कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा उपयुक्त सजाय निर्धारण गर्न यस कसूरलाई देहाय बमोजिम २ वर्गमा वर्गीकरण गर्न सकिने हुँदा कसूरदारको कसूर कुन वर्गमा पर्ने हो यकिन गर्ने। कसूरको वर्ग विभाजन गर्ने आधारहरुको केही दृष्टान्त तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

कसूरको वर्ग	कसूर	सजायको दायरा (Range)
क	▪ रु. २ करोडभन्दा बढी विगोको सम्पत्ति शुद्धिकरण गरे वा गराएको सम्बन्धी कसूर, ▪ अन्तराष्ट्रिय कारोबार मार्फत वा अन्तराष्ट्रिय कारोबार गर्ने सिलसिलामा कसूर गरेको, ▪ एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, वा ▪ कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना तथा कसूरबाट पुगेको क्षति तथा कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा यस वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त हुने कसूर।	६ वर्षदेखि १० वर्षसम्म कैद
ख	▪ रु. २ करोडभन्दा कम विगोको सम्पत्ति शुद्धिकरण गरे वा गराएको सम्बन्धी कसूर, वा ▪ कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना तथा कसूरबाट पुगेको क्षति तथा कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा क वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त नहुने कसूर।	२ वर्षदेखि ६ वर्षसम्म कैद

दोस्रो चरणः (कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने) प्रथम चरणमा यकिन गरिएको कसूरको वर्ग र सजायको दायराका आधारमा कसूरदारलाई कैद सजाय निर्धारण गर्न देहाय बमोजिम कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको आधार विन्दु	कैद सजायको दायरा (Range)
क	▪ रु. २ करोडभन्दा बढी विगोको सम्पत्ति शुद्धिकरण गरे वा गराएको सम्बन्धी कसूर, ▪ अन्तराष्ट्रिय कारोबार मार्फत वा अन्तराष्ट्रिय कारोबार गर्ने सिलसिलामा कसूर गरेको, ▪ एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, वा ▪ कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना तथा कसूरबाट पुगेको क्षति तथा कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा यस	८ वर्ष	६ वर्षदेखि १० वर्ष

	वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त हुने कसूर।		
ख	▪ रु. २ करोडभन्दा कम विगोको सम्पत्ति शुद्धिकरण गरे वा गराएको सम्बन्धी कसूर, वा ▪ कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना तथा कसूरबाट पुगेको क्षति तथा कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा क वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त नहुने कसूर।	४ वर्ष	२ वर्षदेखि ६ वर्ष

तेस्रो चरणः **(सजायको उद्देश्य विचार गर्ने)** यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १३ बमोजिम देहायका कुनै वा सबै उद्देश्य विचार गर्ने।

सजायका उद्देश्य
▪ कसूर गर्न कसूरदार वा अन्य व्यक्तिलाई हतोत्साहित गर्ने, ▪ समाज वा समुदायलाई सुरक्षा गर्ने, ▪ पीडितलाई क्षतिपूर्ति सहित न्याय प्रदान गर्ने, ▪ कसूरदारलाई समाजमा पुनस्थापना गर्न सहयोग गर्ने वा सुधार गर्ने, ▪ कसूरदारलाई समाजबाट अलग राख्ने, ▪ कसूरदारलाई आफ्नो कार्यप्रति पश्चाताप बोध गराई पीडित व्यक्ति वा समुदायलाई हानि नोक्सानी भएको छ भन्ने कुराको अनुभूति गराउने, ▪ कानूनद्वारा निषेधित आचरणको निन्दा गर्ने।

चौथो चरणः **(समग्रतामा सजाय निर्धारण)** यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा देहायका सिद्दान्तहरुको अवलम्वन गर्ने।

सजाय निर्धारण गर्ने आधार
सजाय निर्धारण ऐनको दफा ११ को उपदफा (२), ▪ दुई वा सोभन्दा बढी कामबाट कुनै कसूर हुने रहेछ र त्यस्ता काम मध्ये कुनै एक काम छुट्टै कसुर हुने रहेछ भने सबैभन्दा बढी सजाय हुने कसूरमा मात्र सजाय गर्ने। सजाय निर्धारण ऐनको दफा १४, ▪ कसूरको गम्भीरता र कसूरदारको दोषको मात्रा अनुसार सजाय समानुपातिक भन्दा बढी नगर्ने, ▪ सजायको उद्देश्य प्राप्त गर्न आवश्यक हुने भन्दा चर्को सजाय नगर्ने, ▪ उस्तै परिस्थितिमा घटेको कसूरको अर्को कसूरदारलाई पहिले दिइएको सजायसग अमिल्दो वा असमान सजाय हुन नहुने गरी सजाय निर्धारण गर्ने। ▪ एकभन्दा बढी कसूरको लागि सजाय गर्दा वा कुनै कसूरमा सजाय भोगी रहेको कसूरदारलाई अर्को कसूर बापत सजाय गर्दा समग्र सजाय उचित र समानुपातिकभन्दा बढी हुन नहुने गरी सजाय निर्धारण गर्ने। ▪ कसूरको अनुपातमा अन्य सजाय नै पर्याप्त हुने देखिएमा कैद सजाय नगर्ने। सजाय निर्धारण ऐनको दफा १५ बमोजिम देहायका कुरालाई आधार लिनेः- ▪ कसुरको गम्भीरता र कसूरदारको दोषको मात्रा, ▪ कसूर गर्दाको परिस्थिति, ▪ कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्थाहरु, ▪ कसूरदारको आचरण र विगतको कृयाकलाप, ▪ जघन्य वा गम्भीर प्रकृतिका कसूर गर्ने कसूरदारलाई कैद सजाय, ▪ पटके कसूरदारलाई पछिल्लो कसूर बापत हुने सजायको दोब्बर थप सजाय,

- समाज वा समुदायलाई खतरा हुने कसूरदारलाई कैद सजाय,
- कुनै सरकारी कार्यालय वा सार्वजनिक वा सङ्गठित संस्थाको पद वा ओहदामा बहाल रही त्यस्तो पद वा ओहोदाको दुरुपयोग गरी कसूर गर्ने कसूरदारलाई त्यस्तो कसूरमा हुने सजायको डेढी सजाय।

पाँचौ चरणः **(कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्था विश्लेषण गर्ने)** यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा अपराध सहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने विद्यमान अवस्थाहरुको विश्लेषण गर्ने।

कसूरको गम्भीरता बढाउने अवस्था	**कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्था**
▪ विश्वासको दुरुपयोग गरी कसूर गरेको, ▪ कुनै सार्वजनिक पदको लाभ उठाई वा दुरुपयोग गरी कसूर गरेको, ▪ सार्वजनिक पद धारण गरेको व्यक्तिले आफ्नो पदीय कर्तव्य पालन गर्न लागेकोमा बाधा पुर्याउने वा निजलाई कुनै गैरकानूनी काम गर्न लगाउने नियतले कसूर गरेको, ▪ कुनै सरकारी कार्यालय, सार्वजनिक कार्यालय वा धार्मिक स्थलमा कसूर गरेको, ▪ ५ वा ५ भन्दा बढी व्यक्तिहरु समूहमा आवद्ध भई कसुर गरेको, ▪ सार्वजनिक शान्ति खलबलिएको, बाढी, पहिरो, भूकम्प वा त्यस्तै प्रकृतिको दैवी प्रकोप भएको महामारी फैलिएको, अनिकाल परेको वा त्यस्तै किसिमको अन्य कुनै सङ्कटको लाभ लिई कसूर गरेको, ▪ हातहतियार वा विषालु वा विष्फोटक पदार्थ साथमा लिई वा प्रयोग गरी वा विद्युत प्रवाह गरी वा विद्युतीय उपकरण प्रयोग गरी कसूर गरेको वा हातहतियार वा विषालु वा विष्फोटक पदार्थ लिएको मानिसको मद्दतबाट कसूर गरेको, ▪ एक पटक कैद सजाय पाएको कसूरदारले पुनः कसूर गरेको, ▪ कुनै पारितोषिक वा आश्वासन वा लाभको प्रलोभन पाउन कसूर गरेको, ▪ आफ्नो संरक्षण वा नियन्त्रणमा रहेको वा जिम्मामा रहेको सम्पत्तिको बिरुद्ध कसूर गरेको, ▪ कसैलाई क्रुर यातना, अमानवीय वा अपमानजन्य व्यवहार गरी कसूर गरेको, ▪ एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, ▪ एकै वारदातमा एकभन्दा बढी व्यक्तिका बिरुद्ध कसूर गरेको, ▪ नियोजित वा सङ्गठित रुपमा कसूर गरेको, ▪ सवारी साधन, विमान दुर्घटना वा प्राकृतिक प्रकोप पर्दा उद्धार गर्ने काममा खटिँदा कसूर गरेको, वा ▪ कसूरदारको उमेर, लैङ्गिक स्थिति, व्यक्तिगत, सामाजिक	▪ कसूरदारको उमेर अठार वर्षभन्दा कम वा पचहत्तर वर्षभन्दा माथि भएको, ▪ कसूरदारले स्वेच्छाले कसूर स्वीकार गरेको वा त्यस्तो कसूर गरे बापत पश्चाताप गरेको, ▪ कसूरदारले सम्बन्धित अधिकारी समक्ष आत्मसर्मपण गरेको, ▪ शारीरिक, मानसिक तथा अपाङ्गताको कारणले गर्दा कसूरदारको क्षमता ह्रास भएको, ▪ पीडित पक्ष र समाजलाई हुन गएको हानि, नोक्सानीको मात्रा उल्लेखनीय नदेखिएको, ▪ अदालतमा साँचो कुरा व्यक्त गरी न्यायिक प्रकृयामा सहयोग पुर्याएको, ▪ कसूर स्वीकार गरी भविष्यमा फौजदारी कसूर नगर्ने प्रतिवद्धता व्यक्त गरेको, ▪ कसैको बहकाउ वा दवावमा अपराध गरेको, वा ▪ कसूरदारको उमेर, लैङ्गिक स्थिति, व्यक्तिगत, सामाजिक साँस्कृतिक पृष्ठभूमि, कसूर गर्दाको

साँस्कृतिक पृष्ठभूमि, कसूर गर्दाको परिस्थिति, कसूर गर्नु अघिको चालचलन लगायतका तर्कसङ्गत रुपमा देखिएका अन्य कुरा।	परिस्थिति, कसूर गर्नु अघिको चालचलन लगायतका तर्कसङ्गत रुपमा देखिएका अन्य कुरा।

छैठौं चरणः **(कैद यकिन गर्ने)** यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति कैदको सजाय हुने हो यकिन गर्ने।

सातौं चरणः **(जरिबाना यकिन गर्ने)** यस कसूरमा विगोको दोब्बर निश्चित जरिबाना हुने व्यवस्था भएको हुँदा विगो निर्धारण गरी सोही विगोको दोब्बर हुने गरी जरिबाना निर्धारण गर्ने।

आठौं चरणः **(थप सजाय हुने भए निर्धारण गर्ने)** यस कसूरका कसूरदारलाई देहाय बमोजिम थप सजाय हुन सक्ने अवस्था भए थप सजाय निर्धारण गर्ने।

थप सजाय हुन सक्ने अवस्था
अपराध संहिताको, ▪ दफा ४३ बमोजिम एउटै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको वा भिन्न भिन्न वारदातमा भिन्न भिन्न कसूर गरेको अवस्था भएमा डेढी सजाय हुने। ▪ दफा ४४ बमोजिम कुनै कसूरमा सजाय पाएको व्यक्तिले त्यस्तो सजाय भुक्तान गरेको वा माफी पाएको ५ वर्ष अवधी पूरा नहुँदै अर्को जघन्य वा गम्भीर कसूर गरेमा पछिल्लो पटक गरेको कसूरमा हुने सजायको दोब्बरसम्म सजाय हुने। ▪ दफा १९७ को उपदफा (३) बमोजिम यो कसूर गर्न सजिलो पार्ने नियतले बेहोस पार्ने कार्य भएको र त्यस्तो कसूर भइसकेको रहेछ भने त्यस्तो कसूर बापत १ वर्षसम्म कैद र रु १० हजारसम्म जरिबाना सजाय थप हुने। ▪ दफा २१४ को उपदफा (२) बमोजिम कसैले अपहरण गरी वा शरीर बन्धक लिई वा अपहरण गरी शरीर बन्धक लिई यो कसूर गरेको रहेछ भने निजलाई यस कसूर बापतको सजायमा दफा २१४ को उपदफा (१) बमोजिमको सजाय थप हुने। ऐनको, ▪ सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी कुनै कसूर कुनै राष्ट्रसेवक वा सूचक संस्थाको पदाधिकारी वा कर्मचारीले गरेमा ऐनको दफा ३० को उपदफा (७) बमोजिम सो कसूर बापत हुने सजायको १० प्रतिशत थप सजाय हुने ।

- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई थप सजायको रुपमा निश्चित अवधिको कैद तथा निश्चित रकमको जरिबाना हुने भएमा सोही बमोजिम थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।
- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई हुन सक्ने थप सजाय न्यायिक स्वविवेकमा निर्धारण गर्नु पर्ने प्रकृतिको भएमा कसूरदारलाई थप सजाय गर्दा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको भूमिका र आपराधिक पृष्ठभूमि समेतका कुराहरुलाई समग्रतामा विचार गरी उपयुक्त थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।

नवौं चरणः **(सजायमा छुट दिने)** ऐनको दफा ४४ बमोजिम ऐन बमोजिमको कसूरमा अनुसन्धानको काम कारवाहीमा सहयोग गर्ने अभियुक्तलाई सजायको माग दावीमा आंशिक छुट माग गरी अभियोगपत्र दायर भएमा फौजदारी कार्यविधि नियमावलीको नियम १९ बमोजिम कसूरदारलाई हुने सजाय किटान गरी अभियोग दावी लिए बमोजिमको सजायमा छुट दिई सजाय निर्धारण गर्ने।

दशौं चरणः **(कसूरसँग सम्बन्धित सम्पत्ति वा साधन जफत)**

- ऐनको दफा ३४ बमोजिम सम्पत्ति शुद्धिकरण सम्बन्धी कसूर प्रमाणित भएमा कसूरसँग सम्बन्धित जो सुकैको नाम, भोग, स्वामित्व वा कुनै पनि प्रकारको स्वार्थ रहेको सम्पत्ति वा साधन जफत हुने।

- त्यस्तो सम्पत्ति वा सधान लुकाउको वा उपभोग गरेको वा निसर्ग गरेको निर्दोष व्यक्तिको सम्पत्ति वा साधन भएको वा अन्य कुनै कारणले जफत गर्न नसकिने भएमा कसूरदारको सो मूल्य बराबरको अन्य सम्पत्ति जफत हुने।
- तर कसूरमा सम्लग्न नभएको निर्दोष व्यक्तिको कानुनी अधिकारको समुचित संरक्षण गर्नु पर्ने।

एघारौं चरणः **(विगो निर्धारण गर्ने)** यस कसूरमा कसूरदारलाई विगोका आधारमा जरीवाना हुने भएको हुँदा सो प्रयोजनका लागि कसूरको विगो निर्धारण गर्ने।

बाह्रौं चरणः **(क्षतिपूर्ति तथा क्षतिपूर्ति शुल्क)**

- ऐनको दफा ३० को उपदफा (८) बमोजिम कानूनी व्यक्तिले सम्पत्ति शुद्धिकरण सम्बन्धी कुनै कसूर गरेकोमा हानि नोक्सानीको क्षतिपूर्ति भराउने सजाय समेत हुन सक्ने भएकोले त्यसतर्फ विचार गर्नु पर्ने।
- सजाय निर्धारण ऐनको दफा ४१ बमोजिम कसूरदार कानूनी व्यक्ति भएमा पीडित वा निजको हकवालालाई मनासिब क्षतिपूर्ति भराई दिनु पर्ने।
- सजाय निर्धारण ऐनको दफा ४१, ४३ र ४४ बमोजिम क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्दा देहाय बमोजिम हुने गरी निर्धारण गर्ने।

क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्ने आधार

▪ क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्दा देहायका कुराहरु समेतलाई विचार गर्नु पर्नेः–
    ▪ पीडितलाई पुगेको भौतिक, शारीरिक, मानसिक र भावनात्मक क्षति,
    ▪ पीडितको मृत्यु भइसकेको भए निजको हकवालालाई पर्न गएको क्षति,
    ▪ कसूरदारको आर्थिक श्रोत र अवस्था,
    ▪ पीडित तथा निजमा आश्रित व्यक्तिको अवस्था,
    ▪ अदालतले उपयुक्त ठहर्याएका अन्य कुरा।
▪ क्षतिपूर्ति भराउँदा नगद वा जिन्सी वा दुवै भराउन सकिने।
▪ एकभन्दा बढी कसूरदारबाट क्षतिपूर्ति भराउँदा प्रत्येक कसूरदारले कसूरको मात्रा अनुसार क्षतिपूर्ति व्यहोर्ने गरी निर्धारण गर्नु पर्ने।
▪ पीडितको हकवालाले क्षतिपूर्ति लिने दिने सम्बन्धमा कुनै सहमति गरेमा र त्यस्तो सहमति मनासिब देखिएमा त्यस्तो सहमतिलाई मान्यता दिन सकिने।

- क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्दा पीडित संरक्षण ऐनको दफा ३१ बमोजिम अदालतले पीडितलाई उपलब्ध गराइने क्षतिपूर्तिको रकम निर्धारण गर्दा देहायको कुनै वा सबै विषयलाई आधार लिन सक्ने-

▪ पीडितले व्यहोर्नु परेको वा पर्ने चिकित्सकीय, मनोवैज्ञानिक र मनोचिकित्सकीय परामर्श बापत मनासिब खर्च, ▪ पीडितले व्यहोर्नु परेको वा पर्ने औषधोपचार खर्च, ▪ पीडितले व्यहोर्नु परेको अप्रत्यासित यातायात खर्च, ▪ पीडितले व्यहोर्नु परेको कानून व्यवसायीको खर्च, ▪ कसूरको प्रत्यक्ष परिणामको कारणबाट पीडितको व्यक्तिगत क्षमतामा पुगेको क्षति, ▪ पीडितले व्यहोर्नु परेको वा पर्ने आर्थिक क्षति, ▪ क्षति पुगेका व्यक्तिगत सामानको मर्मत सम्भार वा नयाँ खरिद गर्दा लागेको वा लाग्ने खर्च, ▪ कसूरको प्रत्यक्ष परिणाम स्वरुप पीडितको गुमेको वा क्षति पुगेको आय आर्जन क्षमता, ▪ पीडितको शारीरिक सौन्दर्यमा परेको प्रतिकूल असर, ▪ पीडितको शारीरिक, बौद्विक, यौन वा प्रजनन क्षमतामा भएको क्षति, ▪ जबरजस्ती करणीको कसूरको हकमा सो कसूरबाट पीडितको सामाजिक, सांस्कृतिक वा

पारिवारिक प्रतिष्ठा वा सम्बन्धमा परेको प्रतिकूल प्रभाव, ▪ जबरजस्ती करणीका कारण पीडित गर्भवती भएकोमा प्रचलित कानून बमोजिम गर्भपतन गर्न वा शिशु जन्माउन र शिशुलाई पालनपोषणको लागि लाग्ने खर्च, ▪ कसूरका कारण गर्भपतन भएकोमा औषधोपचार खर्च, ▪ विशेष अवस्था आकर्षित हुनेमा पीडितले निज विरुद्ध हुन सक्ने थप कसूरबाट बच्ने असल नियतले परेको मनासिब खर्च, ▪ पीडितले व्यहोर्नु परेको मानसिक वा भावनात्मक क्षति, ▪ क्षतिको प्रकृति र प्रभाव अनुसारको अन्य उपयुक्त आधार, ▪ विशेष अवस्था आकर्षित हुने पीडितका हकमा थप कसूरबाट प्रथमस्तरको पीडितलाई बचाउने असल नियतले पीडितले गरेको मनासिब खर्च, ▪ नाबालिग सन्तानले गुमाएको अभिभावकको संरक्षकत्व। ▪ तर आर्थिक क्षति बापत पीडितले प्रचलित कानून बमोजिमको बिमाबाट क्षतिपूर्ति प्राप्त गरेकोमा वा प्राप्त गर्ने भएकोमा यस खण्ड बमोजिम क्षतिपूर्ति दिइने छैन ।

- कसूरबाट वालबालिका पीडित भएको भए क्षतिपूर्ति भराउँदा बालबालिका सम्बन्धी ऐनको दफा ७३ बमोजिम भराई दिनु पर्ने।
- मुद्दामा फैसला गर्दा पीडित संरक्षण ऐनको दफा ४१ बमोजिम लाग्ने क्षतिपूर्ति शुल्क समेत निर्धारण गर्नु पर्ने।

तेह्रौं चरणः **(अन्य आदेश)** यस कसूरमा कसूरदारलाई फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ वा सजाय निर्धारण ऐनको दफा २२,२४,२५,२६ वा २७ बमोजिम आदेश हुन नसक्ने भएकोले यो चरण आकर्षित नहुने।

चौधौं चरणः **(नैतिक पतन हुने नहुने घोषणा गर्ने)** यस कसूरको कसूरदारलाई नैतिक पतन हुने अवस्था विद्यमान भए वा नभएको सम्बन्धमा देहायका आधारमा विश्लेषण गरी नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको घोषणा गर्ने।

- नैतिक पतन देखिने अभियोगमा सजाय पाएको मानिने कानूनी व्यवस्था (जस्तैः बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ६७ को उपदफा (२) तथा लिखतहरुको गोप्यता सम्बन्धी ऐन, २०३९ को दफा १२ को उपदफा (२))
- सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित सिद्धान्त (जस्तैः ने.काप.२०३० को नि.नं. ७७४ मा डाका र खूनको अपराध सामाजिक नैतिकता विरुद्धको अपराध हुने/समाजको नैतिक मूल्य वा आदेशलाई कुनै निरपेक्ष र अपरिवर्तनीय विषयबस्तु जस्तो गरी कुनै एउटा समाजमा कायम रहेको नैतिक मूल्य वा आदर्शको आधारमा सधैं र सबै परिस्थितिका लागि नैतिक पतन देखिने फौज्दारी अपराधको किटुवा सूची तयार गरी स्पष्टीकरण वा परिभाषा दिन खोज्नु उचित नहुने/ हाम्रो कानूनी व्यवस्थाले त्यस्तो अपराध छुटाउने कार्य न्यायिक विवेकमा छोडेको छ र न्यायकर्ताले पनि विषय र सन्दर्भलाई विचार गरेर मात्र त्यससम्बन्धमा कुनै निष्कर्षमा पुग्नु पर्ने।
- ने.का.प. २०६७ निर्णय नं. ८५०७ मा महिलालाई इच्छाविपरीत अनतिक्रम्य शरीरको पवित्रताको अपहरण गरी जवरजस्ती करणी गर्नु कानूनविपरीत मात्र नभई गम्भीर अपराध पनि भएकाले सभ्य मानव समाजले यस्तो कार्यलाई नैतिकताविहीन कार्य मान्दछ। यस्तो नैतिकताविपरीतको कार्यलाई नै नैतिक पतन देखिने फौजदारी अपराध मान्नुपर्ने।
- त्यसै गरी ने.काप.२०७३ को नि.नं. ९७०६ मा सामान्यतः समाजले गम्भीर एवं क्रूर मानेका सामाजिक सम्बन्ध, सौहार्दता एवं सद्भावलाई प्रतिकूल असर पार्ने र मनसायपूर्वक गरिएका हत्या, जबरजस्ती करणी, मानव बेचबिखन, लागु औषधको कारोबार, किर्ते जालसाजी, ठगी, भ्रष्टाचार, अपहरण, जबरजस्ती चन्दा असुली, डाँका चोरी, खोटा चलन, कर छली, अदालती कार्यमा हस्तक्षेप, नाबालक एवं आश्रित विरूद्धका कसुर, बहुविवाह जस्ता कसुरमा नैतिकताका प्रश्नहरू सन्निहित हुन्छन् र

अपराध गर्दाको परिस्थिति, मनस्थिति, कसुरदारको व्यवहार र पीडित एवं समाजउपर परेको असर हेरी सोही मुद्दा वा अन्य मुद्दाको परिप्रेक्ष्यमा नैतिक पतन देखिने अपराध हो वा होइन भनी यकिन गर्न सकिने हुन्छ।)

पन्ध्रौं चरणः **(आधार र कारण सहितको फैसला)** फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१ र सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७ मा अदालतको फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरु उल्लेख भएको सन्दर्भमा यसै मार्गदर्शन बमोजिम निर्धारण गरिएको सजाय र सान्दर्भीक कुराहरुलाई समेत सिलसिलेवार रुपमा प्रष्ट खुलाई फैसला वा आदेश तयार गर्नु पर्ने।

फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१	**सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७**
▪ मुद्दाको संक्षिप्त विवरण तथा सोसँग सम्बन्धित आवश्यक कुरा, ▪ मुद्दामा कुनै कानून व्यवसायीले बहस गरेको भए त्यस्तो बहसको मुख्य मुख्य बुँदा, ▪ मुद्दाका पक्षहरुले पेश गरेको प्रमाण, ती प्रमाणको विश्वसनियता वा खण्डनीय, त्यसको आधार, प्रमाणको पर्याप्तता वा अपर्याप्तता, ▪ मुद्दामा कुनै पक्षले कुनै कानूनी प्रश्न उठाएको भए त्यस सम्बन्धी कुरा, ▪ कसूर ठहर हुने वा नहुने आधार तथा त्यसको कारण, ▪ पुनरावेदन लाग्ने वा नलाग्ने र पुनरावेदन गर्नु पर्ने अदालत, ▪ अन्य आवश्यक कुराहरु ।	▪ सजाय गर्नु पर्ने कारण, ▪ जरिबानाको सजाय निर्धारण गर्दा कसूरदारले बुझाउनु पर्ने जरिबानाको रकम, जरिबाना बुझाउनु पर्ने मिति, किस्ताबन्दीमा बुझाउन पाउने भए त्यस्तो कुरा र जरिबाना नतिरे बापत हुन सक्ने कैद सजाय, ▪ कैद सजाय निर्धारण गर्दा कैदको अवधि, थुनामा रहेको मिति, कैद भुक्तान हुने मिति, ▪ सामुदायिक सेवा गर्ने आदेश भएकोमा सेवाको किसिम, अवधि, समय र सेवा नगरे बापत हुन सक्ने सजाय, ▪ सुधार गृह वा पुनस्थापना केन्द्रमा कैद सजाय भुक्तान गर्ने गरी सजाय निर्धारण गर्दा त्यस्तो गृह वा केन्द्रमा बस्नु पर्ने अवधि, पालना गर्नु पर्ने शर्त र त्यस्तो शर्त उल्लङ्घन गरे बापत हुन सक्ने सजाय, ▪ कसूरदारलाई प्यारोलमा छोड्न सकिने वा नसकिने, ▪ कैद निलम्बन हुने भए कति अवधिसम्म निलम्बन हुने, ▪ क्षतिपूर्ति तिर्नु पर्ने भए क्षतिपूर्तिको रकम, तिर्नु पर्ने अवधि, तरिका र नतिरेमा हुन सक्ने सजाय, ▪ क्षतिपूर्ति जम्मा गरेको भए पीडितलाई सोको सूचना दिने विषय, ▪ अदालतले उपयुक्त ठानेको अन्य आवश्यक कुरा ।

भाग-२

कसूरः आतङ्ककारी कार्यमा वा आतङ्ककारी व्यक्ति वा आतङ्ककारी सङ्गठनले पूर्ण वा आंशिक रुपमा प्रयोग गर्ने वा गर्न सक्ने कुरा थाहा पाउँदा पाउँदै गैरकानुनी मनसायले स्वेच्छापूर्वक कुनै पनि माध्यमबाट प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा सम्पत्ति वा कोष उपलब्ध गराउने वा सङ्कलन गर्ने वा गराउने सम्बन्धी कसूर।

सम्बद्ध कानूनः सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण ऐन, २०६४

दफा/उपदफा	कसूर	सजाय
४ (२)	आतङ्ककारी कार्यमा वा आतङ्ककारी व्यक्ति वा आतङ्ककारी सङ्गठनले पूर्ण वा आंशिक रुपमा प्रयोग गर्ने वा गर्न सक्ने कुरा थाहा पाउँदा पाउँदै गैरकानुनी मनसायले स्वेच्छापूर्वक कुनै पनि माध्यमबाट प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा सम्पत्ति वा कोष उपलब्ध गराउने वा सङ्कलन गर्ने वा गराउने सम्बन्धी कसूर।	३ वर्षदेखि २० वर्षसम्म कैद र विगोको ५ गुणा जरीवाना र विगो नखुलेकोमा रु. १ करोडसम्म जरिबाना।

पहिलो चरणः **(कसूरको वर्ग यकीन गर्ने)** यो कसूर गर्ने कसूरदारलाई हुने कैदको माथिल्लो र तल्लो हदको व्यवस्था भएको र सजायको दायरा फराकिलो भएको हुँदा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना कसूरबाट पुगेको क्षति तथा कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा उपयुक्त सजाय निर्धारण गर्न यस कसूरलाई देहाय बमोजिम २ वर्गमा वर्गीकरण गर्न सकिने हुँदा कसूरदारको कसूर कुन वर्गमा पर्ने हो यकिन गर्ने। कसूरको वर्ग विभाजन गर्ने आधारहरुको केही दृष्टान्त तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको दायरा (Range)
क	▪ आतङ्ककारी कार्यमा वा आतङ्ककारी व्यक्ति वा आतङ्ककारी सङ्गठनले पूर्ण वा आंशिक रुपमा प्रयोग गर्ने वा गर्न सक्ने कुरा थाहा पाउँदा पाउँदै गैरकानुनी मनासायले स्वेच्छापूर्वक कुनै पनि माध्यमबाट प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा रु १० करोडभन्दा बढीको सम्पत्ति वा कोष उपलब्ध गराउने वा सङ्कलन गर्ने वा गराउने, ▪ एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, वा ▪ कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, कसूरबाट पुगेको क्षति तथा कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा यस वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त हुने कसूर।	१० वर्षदेखि २० वर्षसम्म कैद
ख	▪ आतङ्ककारी कार्यमा वा आतङ्ककारी व्यक्ति वा आतङ्ककारी सङ्गठनले पूर्ण वा आंशिक रुपमा प्रयोग गर्ने वा गर्न सक्ने कुरा थाहा पाउँदा पाउँदै गैरकानुनी मनासायले स्वेच्छापूर्वक कुनै पनि माध्यमबाट प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा रु ५ करोडसम्मको सम्पत्ति वा कोष उपलब्ध गराउने वा सङ्कलन गर्ने वा गराउने, वा ▪ कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, कसूरबाट पुगेको क्षति तथा कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा क वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त नहुने कसूर।	३ वर्षदेखि १०वर्षसम्म कैद

दोस्रो चरणः (कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने) प्रथम चरणमा यकिन गरिएको कसूरको वर्ग र सजायको दायराका आधारमा कसूरदारलाई कैद सजाय निर्धारण गर्न देहाय बमोजिम कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको आधार विन्दु	कैद सजायको दायरा (Range)
क	▪ आतङ्ककारी कार्यमा वा आतङ्ककारी व्यक्ति वा	१५ वर्ष	१० वर्षदेखि

	आतङ्ककारी सङ्गठनले पूर्ण वा आंशिक रुपमा प्रयोग गर्ने वा गर्न सक्ने कुरा थाहा पाउँदा पाउँदै गैरकानुनी मनासायले स्वेच्छापूर्वक कुनै पनि माध्यमबाट प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा रु १० करोडभन्दा बढीको सम्पत्ति वा कोष उपलब्ध गराउने वा सङ्कलन गर्ने वा गराउने, ▪ एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, वा ▪ कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, कसूरबाट पुगेको क्षति तथा कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा यस वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त हुने कसूर।		२० वर्षसम्म कैद
ख	▪ आतङ्ककारी कार्यमा वा आतङ्ककारी व्यक्ति वा आतङ्ककारी सङ्गठनले पूर्ण वा आंशिक रुपमा प्रयोग गर्ने वा गर्न सक्ने कुरा थाहा पाउँदा पाउँदै गैरकानुनी मनासायले स्वेच्छापूर्वक कुनै पनि माध्यमबाट प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा रु ५ करोडसम्मको सम्पत्ति वा कोष उपलब्ध गराउने वा सङ्कलन गर्ने वा गराउने, वा ▪ कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, कसूरबाट पुगेको क्षति तथा कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा क वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त नहुने कसूर।	६ वर्ष ६ महिना	३ वर्षदेखि १० वर्ष

तेस्रो चरणः **(सजायको उद्देश्य विचार गर्ने)** यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १३ बमोजिमका कुनै वा सबै उद्देश्य विचार गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने सजायको उद्देश्य यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को तेस्रो चरणमा दिइएको छ।

चौथो चरणः **(समग्रतामा सजाय निर्धारण)** यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा ११ को उपदफा (२), दफा १४ र दफा १५ बमोजिमका आधारमा गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा लिनु पर्ने आधारहरु यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को चौथो चरणमा दिइएको छ।

पाँचौ चरणः **(कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्था विश्लेषण गर्ने)** यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा अपराध सहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने विद्यमान अवस्थाहरुको विश्लेषण गर्ने।

कसूरको गम्भीरता बढाउने अवस्था	कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्था
▪ विश्वासको दुरुपयोग गरी कसूर गरेको, ▪ कुनै सार्वजनिक पदको लाभ उठाई वा दुरुपयोग गरी कसूर गरेको, ▪ कुनै सरकारी कार्यालय, सार्वजनिक कार्यालय वा धार्मिक स्थलमा कसूर गरेको, ▪ सार्वजनिक पद धारण गरेको व्यक्तिले आफ्नो पदीय कर्तव्य पालन गर्न लागेकोमा बाधा पुर्याउने वा निजलाई कुनै गैरकानूनी	▪ कसूरदारको उमेर अठार वर्षभन्दा कम वा पचहत्तर वर्षभन्दा माथि भएको, ▪ कसूरदारले स्वेच्छाले कसूर स्वीकार गरेको वा त्यस्तो कसूर गरे

काम गर्न लगाउने नियतले कसूर गरेको, ▪ ५ वा ५ भन्दा बढी व्यक्तिहरु समूहमा आवद्ध भई कसुर गरेको, ▪ सार्वजनिक शान्ति खलबलिएको, बाढी, पहिरो, भूकम्प वा त्यस्तै प्रकृतिको दैवी प्रकोप भएको महामारी फैलिएको, अनिकाल परेको वा त्यस्तै किसिमको अन्य कुनै सङ्कटको लाभ लिई कसूर गरेको, ▪ हातहतियार वा विषालु वा विष्फोटक पदार्थ साथमा लिई वा प्रयोग गरी वा विद्युत प्रवाह गरी वा विद्युतीय उपकरण प्रयोग गरी कसूर गरेको वा हातहतियार वा विषालु वा विष्फोटक पदार्थ लिएको मानिसको मद्दतबाट कसूर गरेको, ▪ एक पटक कैद सजाय पाएको कसूरदारले पुनः कसूर गरेको, ▪ कुनै पारितोषिक वा आश्वासन वा लाभको प्रलोभन पाउन कसूर गरेको, ▪ आफ्नो संरक्षण वा नियन्त्रणमा रहेको व्यक्ति वा जिम्मामा रहेको सम्पत्तिको बिरुद्ध कसूर गरेको, ▪ कसैलाई क्रुर यातना, अमानवीय वा अपमानजन्य व्यवहार गरी कसूर गरेको, ▪ एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, ▪ एकै वारदातमा एकभन्दा बढी व्यक्तिका बिरुद्ध कसूर गरेको, ▪ कसैलाई अपहरण गरी वा शरीर बन्धक लिई कसूर गरेको, ▪ कुनै जात, जाति वा सम्प्रदायको अस्तित्व नै विनाश गर्ने जातिहत्या (जेनोसाइड) को उद्देश्यले कसूर गरेको, ▪ कुनै जात, जाति, धार्मिक वा साँस्कृतिक समुदाय बिरुद्ध घृणा उत्पन्न गर्ने उद्देश्यले कसूर गरेको, ▪ मानवता विरुद्धको कसूर गरेको, ▪ नियोजित वा सङ्गठित रुपमा कसूर गरेको, ▪ सवारी साधन, विमान दुर्घटना वा प्राकृतिक प्रकोप पर्दा उद्धार गर्ने काममा खटिँदा कसूर गरेको, ▪ एकपटक कुनै कसूरबाट पीडित भैसकेको व्यक्तिका बिरुद्ध सोही कसूरदारले अर्को कसूर गरेको, वा ▪ कसूरदारको उमेर, लैङ्गिक स्थिति, व्यक्तिगत, सामाजिक साँस्कृतिक पृष्ठभूमि, कसूर गर्दाको परिस्थिति, कसूर गर्नु अघिको चालचलन लगायतका तर्कसङ्गत रुपमा देखिएका अन्य कुरा।	बापत पश्चाताप गरेको, ▪ कसूरदारले सम्बन्धित अधिकारी समक्ष आत्मसर्मपण गरेको, ▪ कसूरदारले आफूले गरेको कसूर स्वीकार गरी पीडितलाई क्षतिपूर्ति दिइसकेको वा दिन मञ्जुर गरेको, ▪ शारीरिक, मानसिक तथा अपाङ्गताको कारणले गर्दा कसूरदारको क्षमता ह्रास भएको, ▪ अदालतमा साँचो कुरा व्यक्त गरी न्यायिक प्रकृयामा सहयोग पुर्याएको, ▪ कसूर स्वीकार गरी भविष्यमा फौजदारी कसूर नगर्ने प्रतिवद्धता व्यक्त गरेको, ▪ कसैको बहकाउ वा दवावमा अपराध गरेको, वा ▪ कसूरदारको उमेर, लैङ्गिक स्थिति, व्यक्तिगत, सामाजिक साँस्कृतिक पृष्ठभूमि, कसूर गर्दाको परिस्थिति, कसूर गर्नु अघिको चालचलन लगायतका तर्कसङ्गत रुपमा देखिएका अन्य कुरा।

छैठौं चरणः **(कैद यकिन गर्ने)** यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति कैदको सजाय हुने हो यकिन गर्ने।

सातौं चरणः (जरिबाना यकिन गर्ने)

- आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी कसूरमा विगो खुलेकोमा विगोको ५ गुणा रकम निश्चित जरीवाना हुने भएकोले विगोको आधारमा विगोको ५ गुणा जरिबाना निर्धारण गर्ने।
- विगो नखुलेको कसूरको हकमा रु १ करोडसम्म जरिबाना हुने व्यवस्था भएकोले कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति जरिबाना हुने हो यकिन गर्ने।

- कसूरदारलाई हुने जरिबाना यकिन गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १८ बमोजिम देहायका आधारमा गर्ने।

जरिबाना निर्धारण गर्ने आधार
▪ कसूर र जरिबानाको अधिकतम हद विचार गरी निर्धारण गर्नु पर्ने, ▪ जरिबाना निर्धारण गर्दा देहायका कुराहरु समेतलाई विचार गर्नु पर्नेः– 　▪ कसूरदारको आर्थिक हैसियत र आय आर्जन क्षमता, 　▪ कसूरदारले गरेको कसूरको कारणबाट अरु व्यक्तिलाई हुन गएको आर्थिक हानी नोक्सानी, 　▪ कसूरदारले गरेको कसूरको कारणबाट कसूरदार वा निजको परिवारले प्राप्त गरेको लाभ, 　▪ जरिबानाबाट कसूरदारले पालन पोषण गर्नु पर्ने परिवारलाई पर्ने असर, 　▪ विगो खुलेकोमा विगो रकम, 　▪ दफा ४८ बमोजिमको पीडित राहत कोषमा रकम जम्मा गराउनु पर्ने भए त्यस्तो रकम ।

आठौं चरणः **(थप सजाय हुने भए निर्धारण गर्ने)** यस कसूरका कसूरदारलाई थप सजाय हुन सक्ने अवस्था भए थप सजाय निर्धारण गर्ने। कसूरदारलाई थप सजाय हुन सक्ने अवस्थाहरु यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को आठौं चरणमा दिइएको छ।

नवौं चरणः **(सजायमा छुट दिने)** ऐनको दफा ४४ बमोजिम ऐन बमोजिमको कसूरमा अनुसन्धानको काम कारवाहीमा सहयोग गर्ने अभियुक्तलाई सजायको माग दावीमा आंशिक छुट माग गरी अभियोगपत्र दायर भएमा फौजदारी कार्यविधि नियमावलीको नियम १९ बमोजिम कसूरदारलाई हुने सजाय किटान गरी अभियोग दावी लिए बमोजिमको सजायमा छुट दिई सजाय निर्धारण गर्ने।

दशौं चरणः **(कसूरसँग सम्बन्धित सम्पत्ति वा साधन जफत)**

- ऐनको दफा ३४ बमोजिम सम्पत्ति शुद्धिकरण सम्बन्धी कसूर प्रमाणित भएमा कसूरसँग सम्बन्धित जो सुकैको नाम, भोग, स्वामित्व वा कुनै पनि प्रकारको स्वार्थ रहेको सम्पत्ति वा साधन जफत हुने।
- त्यस्तो सम्पत्ति वा सधान लुकाउको वा उपभोग गरेको वा निसर्ग गरेको निर्दोष व्यक्तिको सम्पत्ति वा साधन भएको वा अन्य कुनै कारणले जफत गर्न नसकिने भएमा कसूरदारको सो मूल्य बराबरको अन्य सम्पत्ति जफत हुने।
- तर कसूरमा सम्लग्न नभएको निर्दोष व्यक्तिको कानुनी अधिकारको समुचित संरक्षण गर्नु पर्ने।

एघारौं चरणः **(विगो निर्धारण गर्ने)** यस कसूरमा कसूरदारलाई विगोका आधारमा जरीवाना हुने भएको हुँदा सो प्रयोजनका लागि कसूरको विगो निर्धारण गर्ने।

बाह्रौं चरणः **(क्षतिपूर्ति तथा क्षतिपूर्ति शुल्क)** ऐनको दफा ३० को उपदफा (८) बमोजिम कानूनी व्यक्तिले आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तिय लगानी सम्बन्धी कसूर गरेकोमा हानि नोक्सानीको क्षतिपूर्ति भराउने सजाय समेत हुन सक्ने भएकोले क्षतिपूर्ति भराइ दिनु पर्ने र क्षतिपूर्ति शुल्क पनि निर्धारण गर्नु पर्ने। कसूरदारबाट क्षतिपूर्ति भराई दिने तथा क्षतिपूर्ति शुल्क पनि निर्धारण गर्ने आधार यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को बाह्रौं चरणमा दिइएको छ।

तेह्रौं चरणः **(अन्य आदेश)** यस कसूरमा कसूरदारलाई फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ वा सजाय निर्धारण ऐनको दफा २२,२४,२५,२६ वा २७ बमोजिम आदेश हुन नसक्ने भएकोले यो चरण आकर्षित नहुने।

चौधौं चरणः **(नैतिक पतन हुने नहुने घोषणा गर्ने)** यस कसूरको कसूरदारलाई नैतिक पतन हुने अवस्था विद्यमान भए वा नभएको सम्बन्धमा विश्लेषण गरी नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको घोषणा गर्ने। नैतिक पतन हुने वा

नहुने अवस्थाको विश्लेषण गर्ने आधारहरु यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को चौधौं चरणमा दिइएको छ।

पन्ध्रौं चरणः **(आधार र कारण सहितको फैसला)** फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१ र सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७ मा अदालतको फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरु उल्लेख भएको सन्दर्भमा यसै मार्गदर्शन बमोजिम निर्धारण गरिएको सजाय र सान्दर्भीक कुराहरुलाई समेत सिलसिलेवार रुपमा प्रष्ट खुलाई फैसला वा आदेश तयार गर्नु पर्ने। फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरु यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को पन्ध्रौं चरणमा दिइएको छ।

भाग-३

कसूरः- सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी कसूरको दुरुत्साहन दिने, षडयन्त्र गर्ने, उद्योग गर्ने वा मतियार हुने सम्बन्धी कसूर

सम्बद्ध कानूनः सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण ऐन, २०६४

दफा/उपदफा	कसूर	सजाय
३ र ३० (२)	सम्पत्ति शुद्धिकरण सम्बन्धी कसूरको षडयन्त्र गर्ने कसूर	सम्पत्ति शुद्धिकरणको कसूर गर्दा हुने सजाय सरह
३ र ३० (२)	सम्पत्ति शुद्धिकरण सम्बन्धी कसूर गर्न मद्दत, दुरुत्साहन, सहजीकरण, मतसल्लाह, उद्योग वा सम्बद्धता वा सहभागीता जनाउने वा मतियार हुने कसूर	सम्पत्ति शुद्धिकरणको कसूर गर्दा हुने सजायको आधा सजाय
४ र ३० (४)	आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी कसूरको षडयन्त्र गर्ने, उद्योग गर्ने, दुरुत्साहन (बढावा दिने) दिने वा मतियार हुने कसूर,	आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी कसूर गर्दा हुने सजायको आधा सजाय

- सम्पत्ति शुद्धिकरणको कसूर सम्बन्धी कुनै कार्यको षडयन्त्र, मद्दत, दुरुत्साहन, सहजीकरण, मतसल्लाह, उद्योग वा सम्बद्धता वा सहभागीता जनाउने वा मतियार हुने कार्यलाई ऐनको दफा ३ को उपदफा (२) ले अपराधीकरण गरी षडयन्त्र गर्नेलाई कसूर गर्दा हुने सजाय सरह र अन्य कसूर गर्ने कसूरदारलाई सम्पत्ति शुद्धिकरणको कसूर गर्दा हुने सजायको आधा सजाय हुने गरी सोही ऐनको दफा ३० को उपदफा (२) ले विशेष व्यवस्था गरेको हुँदा उक्त कसूरहरुमा सजायको प्रयोजनका लागि अपराध संहिताको भाग-१, परिच्छेद-३ को सामान्य प्रावधान सम्बन्धी व्यवस्था लागू नहुने।
- आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी कसूरको षडयन्त्र गर्ने, उद्योग गर्ने, दुरुत्साहन (बढावा दिने) दिने वा मतियार हुने कार्यलाई ऐनको दफा ४ को उपदफा (२), (३), (४) र (५) ले अपराधीकरण गरी त्यस्तो कसूर गर्ने कसूरदारलाई आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी कसूर गर्दा हुने सजायको आधा सजाय हुने गरी सोही ऐनको दफा ३० को उपदफा (४) ले विशेष व्यवस्था गरेको हुँदा उक्त कसूरहरुमा सजायको प्रयोजनका लागि अपराध संहिताको भाग-१, परिच्छेद-३ को सामान्य प्रावधान सम्बन्धी व्यवस्था लागू नहुने।
- सम्पत्ति शुद्धिकरण सम्बन्धी कसूर गर्न षडयन्त्र गर्ने कसूरदारलाई मूल कसूरमा हुने सजाय सरहको सजाय हुने व्यवस्था भएको हुँदा त्यस्तो कसूर गर्ने कसूरदारलाई यसै सामान्य मार्गदर्शन बमोजिम सम्पत्ति शुद्धिकरण सम्बन्धी मूल कसूरमा निर्धारण हुने सजाय सरह सजाय निर्धारण गर्ने।
- सम्पत्ति शुद्धिकरण सम्बन्धी कसूर गर्न मद्दत, दुरुत्साहन, सहजीकरण, मतसल्लाह, उद्योग वा सम्बद्धता वा सहभागीता जनाउने वा मतियार हुने तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी कसूर गर्न सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी कसूर गर्न षडयन्त्र गर्ने, उद्योग गर्ने, दुरुत्साहन (बढावा दिने) दिने वा मतियार हुने कसूरदारलाई मूल कसूरमा हुने सजायको आधा सजाय हुने व्यवस्था भएको हुँदा षडयन्त्र गरेको, मद्दत, दुरुत्साहन, सहजीकरण, मतसल्लाह, उद्योग वा सम्बद्धता वा सहभागीता जनाएको वा मतियार भएको कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा मुल कसूरमा यसै सामान्य मार्गदर्शन बमोजिम निर्धारण हुने सजायको आधा सजाय हुने गरी सजाय निर्धारण गर्ने।

<u>नोट</u>

- आधा सजाय निर्धारण गर्दा कैद, जरीवाना तथा क्षतिपूर्ति तीनै प्रकारको सजायमा लागू हुने गरी गर्नु पर्ने।

<u>सजाय निर्धारण सम्बन्धी सामान्य मार्गदर्शन तयारी समिति</u>

डा. आनन्दमोहन भट्टराई, न्यायाधीश, सर्वोच्च अदालत	संयोजक
अनिलकुमार सिन्हा, न्यायाधीश, सर्वोच्च अदालत	सदस्य
टेकप्रसाद ढुङ्गाना, न्यायाधीश, उच्च अदालत पाटन, हेटौंडा इजलास	सदस्य
दुर्गाप्रसाद ढुङ्गेल, न्यायाधीश, मोरङ्ग जिल्ला अदालत	सदस्य
डा. श्रीप्रकाश उप्रेती, न्यायाधीश, भक्तपुर जिल्ला अदालत	सदस्य
सञ्जीवराज रेग्मी, सह-न्यायाधिवक्ता, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	सदस्य
लालबहादुर कुँवर, रजिस्ट्रार, सर्वोच्च अदालत	सदस्य सचिव